

22 stycznia 1863

Powstanie styczniowe

Po ok. 30 latach od klęski powstania listopadowego znów naród polski na nowo podjął walkę.

Polacy liczyli, że car po przegranej wojnie krymskiej okaże się słaby i uległy. Coraz częściej na ulicach Warszawy odbywały się manifestacje patriotyczne z okazji rocznic narodowych lub ku czci sławnych Polaków. W kościołach zamawiano msze za Ojczyznę.

Kozacy atakują kościół św. Anny w Warszawie (1861)

30. rocznicę powstania listopadowego uznano za rok żałoby narodowej

Kobiety przywdziały czarne suknie, mężczyźni ciemne surduty i czapki rogatywki.

Zamiast drogiej biżuterii noszono żelazne bransolety w kształcie kajdan, proste krzyże i broszki z orłem.

W kościołach śpiewano pieśni patriotyczne, m.in.

*Boże, coś Polskę
i Jeszcze Polska nie zginęła.*

Na zdjęciu; Pożegnanie powstańca Artura Grottgera

Margrabia Aleksander Wielopolski

Ten polityk polski uważał, że słabość Rosji należy wykorzystać w sposób pokojowy, domagając się ustępstw na rzecz autonomii Polaków. Otrzymał zgodę na otwarcie **Szkoły Głównej** i utworzenie **Rządu Cywilnego**. Pokojowe metody preferowało ugrupowanie „białych”.

CZERWONI

Ugrupowanie „**czzerwonych**” dążyło do wybuchu powstania zbrojnego. Przygotowaniami kierował **Komitet Centralny Narodowy**, który gromadził broń, opracowywał plany powstania, zabiegał o pomoc zagranicy.

Stefan
Bobrowski

Jarosław Dąbrowski

Wojsko rosyjskie strzela do manifestantów (1861)

Branka... wg spisu imiennego

Wiedząc o przygotowywanym powstaniu władze rosyjskie z inicjatywy A.I. Wielopolskiego zarządziły brankę, czyli nadzwyczajny pobór do wojska.

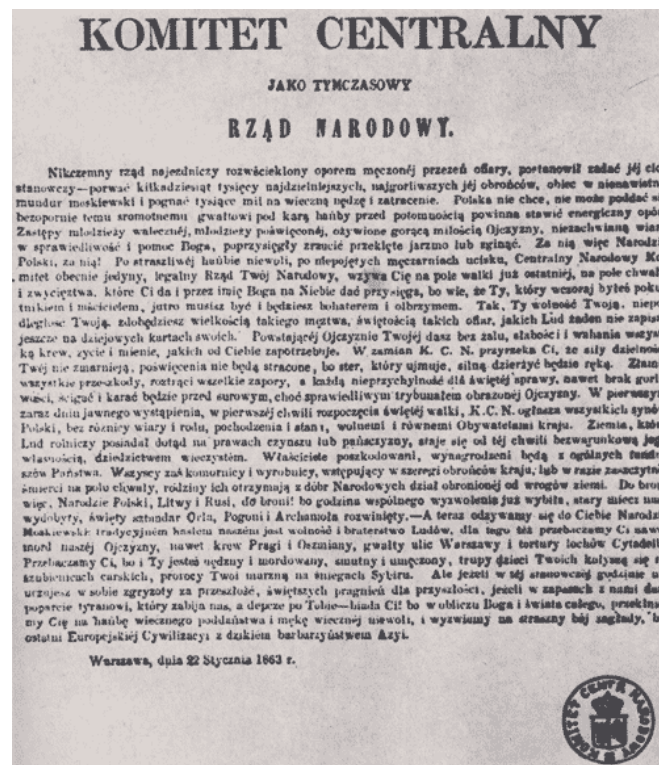

Nocą, bez uprzedzenia patrole rosyjskie wkraczały do domów i zabierały do wojska młodzież podejrzaną o działalność konspiracyjną. Oznaczało to rozłąkę na długie lata, bowiem służba wojskowa trwała 20 lat i więcej... (Branka Polaków do armii rosyjskiej 1863, obraz Al. Sochaczewskiego)

Na szczęście uprzedzona młodzież ukryła się
w lasach, a Komitet Narodowy Polski przyspieszył
powstanie, które wybuchło
22 stycznia 1863 r.

KCN przekształcił się
w **Rząd Narodowy**
i wzywał wszystkich
do walki.
Chłopom obiecano **ziemię**
na własność (uwłaszczenie).

KOMITET CENTRALNY

JAKO TYMCZASOWY

RZĄD NARODOWY.

Nikczemny rząd najjedniczy rozwścieklony oporem męczonj przez nich ofiary, postanowił zadać jej cios stanowczy—porwać kilkadziesiąt tysięcy najdzielniejszych, najgorliwszych jej obrobców, obiec w niezawistny mundur moskiewski i pognąć tysiące mil na wieczną upiżę i zatracenie. Polska nie chce, nie może poddać się bezopornie temu sromotnemu gwałtowi pod karę hańby przed polomnością powinna stawić energiczny opór. Zastępy młodzieży walczącej, młodzieży poświęconej, otywione gorącą miłością Ojczyzny, niezachwianą wiarą w sprawiedliwość i pomoc Boga, poprzysięgły zrzucić przeklęte jarzmo lub zginąć. Za nią więc Narodzi Polski, za nią! Po strasliwej hańbie niewoli, po niepojętych męczarniach ucisku, Centralny Narodowy Komitet obecnie jedyny, legalny Rząd Twój Narodowy, wzywa Cię na pole walki już ostatniej, na pole chwaly i zwycięstwa, które Ci da i przez imię Boga na Niebie dać przyśięga, bo wie, że Ty, który wczoraj byłeś pokutnikiem i mścicielem, jutro musisz być i będziesz bohaterem i obroycem. Tak, Ty wolność Twoją, niepodległość Twoją, zdobędziesz wielkością takiego męstwa, świętością takich ofiar, jakich Lud żaden nie zapisał jeszcze na dalszych kartach swoich. Powstającj Ojczyźnie Twójj dasz bez zalu, słabości i wahania wszystkie krew, życie i mienie, jakich od Ciebie zapotrzebuje. W zamian K. C. N. przyrzeka Ci, że siły działalności Twój nie zmniejszą, poświęcenia nie będą stracone, bo ster, który ujmuje, silną dźwignię będzie ręką. Znamie wszystkie przeszkody, rozstrząca wszelkie zapory, a każdą nieprzychylną dła świętej sprawy, nawet brak gurliwosci, strachu i karze będzie przed surowym, choć sprawiedliwym trybunałem obrazonej Ojczyzny. W pierwszym zaraz dniu jawnego wystąpienia, w pierwszej chwili rozpoczęcia świętej walki, K. C. N. ogłasza wszystkich synów Polski, bez różnicy wiary i rolu, pochodzenia i stanu, wolnośc i równośc Obywatelami kraju. Ziemia, którą Lud rolniczy posiadał dotąd na prawach czynozu lub pańactyzny, staje się od tej chwili bezwarunkową jego własnością, dziedzictwem wiecznym. Właściciele poszkodowani, wynagrodzeni będą z ogólnych funduszów Państwa. Wszyscy zaś komornicy i wyrobukcy, wstępujący w szeregi obrobców kraju, lub w razie nie-actywnej śmierci na polu chwaly, rodziny ich otrzymują z dóbr Narodowych dział obronionej od wrogów ziemi. Do broni więc, Narodzi Polski, Litwy i Rusi, do broni! bo godzina wspólnego wyzwolenia już wybiła, stary miecz nasz wydobryty, święty sztandar Orła, Pogoni i Archanioła rozwinął się.—A teraz odrywamy się do Ciebie Narodzi Moskiewski tradycyjnem hasłem naszym jest wolność i braterstwo Ludów, dla tego też przebaczymy Ci nawet mord naszej Ojczyzny, nawet krew Pragi i Ostianiny, gwałty ulic Warszawy i tortury lochów Cytadelli.

W marcu 1863 roku do powstania przyłączyli się „biali”, przejmując w krótkim czasie kierownictwo powstania.

Stało się to po śmierci przywódców „czerwonych” Stefana Bobrowskiego (w pojedynku) i Zygmunta Padlewskiego, rozstrzelanego przez Rosjan.

Stefan Bobrowski

Pieczeń Rządu Narodowego

Pieczeń powstańcza (godło)

Godło powstańcze: Polska (Orzeł Biały),
Litwa (Pogoń) i Ruś (Michał Archanioł)

Dyktatorzy powstania

■ gen. Ludwik
Mierosławski

(1814-1878)

Marian Langiewicz

(1827-1887)

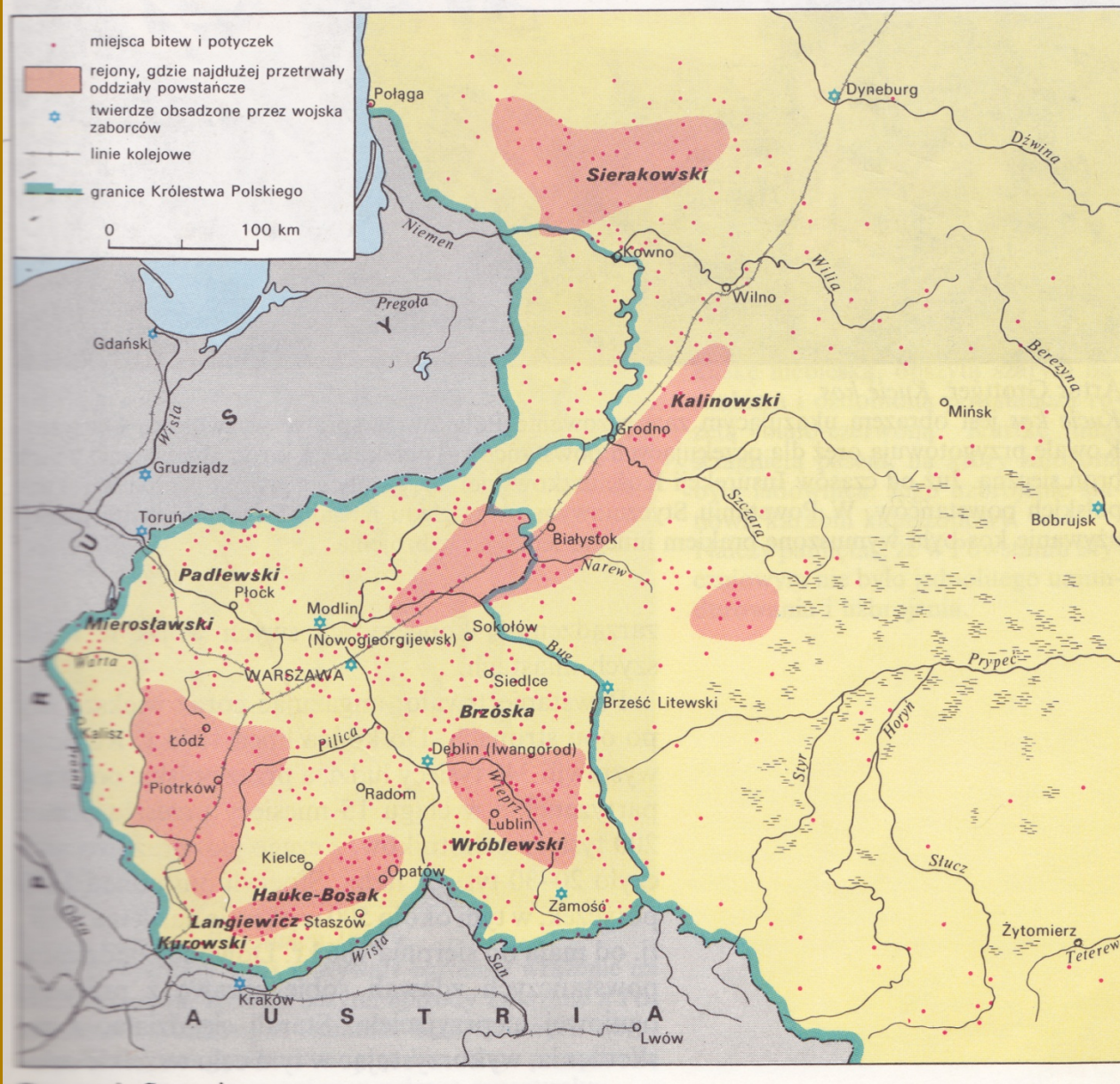
gen. Romuald
Traugutt
(1826-1864)

Ostatni - wybitny -
dyktator powstania,
stracony na stokach
Cytadeli warszawskiej

Prowadzenie walki było trudne. Polacy od 30 lat nie mieli wojska. Brakowało im broni. Ze względu na znaczną dysproporcję sił rozpoczęto wojnę partyzancką.

Oddziały polskie (tzw. partie powstańcze) unikały walnej bitwy, która mogłaby się zakończyć totalną porażką powstania.

Miejsca ważniejszych bitew: Staszów, Skala Pieskowa Skala, Miechów, Grochowska.

Władze powstańcze uznały, że powstało „tajemne” państwo polskie w granicach Rzeczypospolitej sprzed rozbiorów.

Nie nadeszła żadna pomoc z zagranicy,
na jaką liczono, zwłaszcza z Francji.

Mocarstwa zachodnie poprzestały na wydaniu bardzo
ogólnych deklaracji dyplomatycznych, uważając
polską insurekcję za wewnętrzną sprawę Imperium
Rosyjskiego.

Jedynie papież Pius IX w swojej mowie tronowej
z 24 kwietnia 1864 r. ostro wystąpił w obronie
Polaków:

*...sumienie mnie nagli, abym podniósł głos
przeciwko potężnemu mocarzowi, którego kraje
rozciągają się aż do bieguna... Monarcha ten
prześladuje*

*z dzikim okrucieństwem naród polski
i podjął dzieło bezbożne wytępienia religii
katolickiej w Polsce.*

Powstanie w liczbach

Wojsko rosyjskie liczyło ok. 405 tys.

Przez szeregi powstańcze przewinęło się ok. 200 tys. ochotników, w tym samym czasie walczyło ok. 20-30 tys. ludzi.

Stoczono ok. 1200 bitew i potyczek.

Straty polskie 10-20 tys.

Powstanie zakończyło się klęską. Ostatnie walki toczono wiosną 1864 r.

Represje:

- zmiana nazwy **Królestwa Polskiego na Kraj Przywiślański**
 - likwidacja odrębności Król. Polskiego
- **stan wojenny utrzymywany przez 50 lat**
 - konfiskata majątków
 - **egzekucje**
 - zsyłki na Sybir
 - **nadzwyczajne kontrybucje jako kary**
np. za noszenie żałoby narodowej

Represje spowodowały kolejną emigrację polityczną Polaków - ok. 10 tys.

Zakuwanie w kajdany

Obraz Al. Sochaczewskiego

Pochód na Sybir

„Pożegnanie Europy” obraz Aleksandra Sochaczewskiego

"Z pewnością mało jest takich miejsc, które były świadkami tylu bezlitosnych i przejmujących grozą wydarzeń, które widziały tyle struchlałych serc, słyszały tyle rozpaczliwych krzyków rozbrzmiewających w tym świecie przygnębienia i nieskończonego bólu. Ludzie skuci łańcuchami jak zwierzęta całują ten granitowy blok tłumiąc w sobie ogromną udrękę: "żegnaj Europo". Niektórzy ryją swoje nazwisko na słupie, gdzie jest już niewiele miejsca, inni zabierają ze sobą garść ziemi". Aleksander Sochaczewski (1843 - 1923) - Malarz syberyjskiej katorgi. - Tradycje | forum Dostęp 2018

Znaczenie powstania styczniowego

- Było największym i najdłuższym polskim zrywem narodowym.
- Największe straty poniosła polska szlachta, która dała Ojczyźnie swą krew i życie, poświęciła majątki, łożąc na cele powstania, a po jego upadku tracąc je na skutek konfiskat.
- Ziemiaństwo polskie z Wielkopolski i Galicji udzieliło wielkiej pomocy w postaci broni, amunicji, żywności a także ochotniczych oddziałów.
- Wzrosło poczucie jedności narodowej Polaków, wielomiesięczna walka umocniła patriotyzm.

Prezentacja do celów edukacyjnych i naukowych.

Fotografie pochodzą z domeny publicznej.

Autorka prezentacji: Halina Niemiec

Warszawa, 2018